

УДК 159.9:61:378]-057.875(477)“364”

Уварова О. О.

кандидатка історичних наук, доцентка,
доцентка кафедри суспільних наук
Одеський національний медичний університет
Одеса, Україна

E-mail: uvarova@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2274-4003

Нігрецкул В. В.

здобувач 4-го року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний медичний університет
Одеса, Україна

E-mail: biohelium123@gmail.com

ORCID: 0009-0004-2897-1658

ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН, ВИБІР ТА ІМІДЖЕВЕ СПРИЙНЯТТЯ ПРОФЕСІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ 1-ГО РОКУ НАВЧАННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Анотація

У статті представлено результати дослідження психоемоційного стану, обставин та усвідомлення вибору професії у здобувачів вищої медичної освіти 1-го року навчання Одеського національного медичного університету. Актуальність роботи зумовлена умовами життя населення України, які вплинули на фізичне і ментальне здоров'я людей та якість життя. Мета дослідження – з'ясувати психоемоційний стан здобувачів-першокурсників (рік вступу – 2022), які зробили свій професійний вибір в умовах соціально-політичних зрушень, і проаналізувати вплив останніх на вибір професії, її імідж та бажання продовжувати навчання. Для досягнення поставленої мети було проведено опитування здобувачів спеціальності «Медицина» за допомогою авторської анкети та опитувальників PSS-10 (Cohen S. et al., 1983) та PHQ-4 (Kroenke K. et al., 2009). Авторська анкета щодо вибору та іміджу професії лікаря дозволила отримати відомості щодо усвідомленості вибору професії; змін у сприйнятті іміджу професії, бажанні стати лікарем та мотивації; чинників, що спонукали до вибору медичної спеціальності; задоволеності професією; труднощів, з якими стикалися здобувачі протягом першого року навчання. Результати дослідження за опитувальниками PSS-10 та PHQ-4 виявили переважання середнього рівня стресу та наявність помірних і високих рівнів депресії та тривоги. Встановлено, що, незважаючи на негативні зміни психоемоційного стану, здобувачі вищої медичної освіти 1-го року навчання у своєму загалі залишаються задоволеними обраною спеціальністю й іміджем професії. Було помічено високий відсоток усвідомленого вибору здобувачами професії, а також те, що, незважаючи на різні проблеми в навчанні, у більшості респондентів бажання стати лікарями зросло. Виявлення групи здобувачів, які втратили мотивацію навчатися та розчарувалися у своєму рішенні, є підставою для активізації роботи психологічних служб у закладі вищої освіти та популяризаторської діяльності на тему іміджу лікаря. Зроблено висновок, що моніторинг професійних орієнтирів здобувачів є важливим у налагодженні педагогічного процесу у закладі вищої медичної освіти.

Ключові слова: вища освіта, вища медична освіта, здобувачі вищої медичної освіти, професія лікаря, вибір професії лікаря, імідж лікаря, психоемоційний стан.

Вступ. У своєму потенціалі здобувачі вищої медичної освіти – це не тільки майбутні фахівці, які увійдуть до системи охорони здоров'я, а й активні творці майбутнього України як освічені, високоморальні особистості, праця яких стосується іміджу професії. Уважний і виважений підхід з боку закладів вищої освіти (ЗВО) до професійної підготовки лікарів у частині з'ясування факторів впливу на вибір ними професії та складнощів під час навчання набуває значної актуальності в сучасних умовах. Зарубіжні вчені в рамках соціологічних та педагогічних розвідок вже давно спрямовують свої дослідження на здобувачів-медиків, зазначаючи високий рівень стресу у цієї групи, ризику вигорання, депресії і тривоги [8; 10; 11; 15; 18].

Воєнні події в Україні з 2022 р. спричинили збільшення таких спостережень за участю вітчизняних здобувачів, при цьому зверталася увага на вплив соціально-політичних викликів та надання практичних порад щодо адаптації здобувачів до навчання [5; 13]. Це показало, що стрес, тривога, депресія можуть бути спровоковані глобальними соціальними змінами [3] і, своєю чергою, можуть мати вплив на вибір професії абітурієнтами. Навіть після вступу до університету напруженість може негативно впливати на мотивацію та академічні успіхи [5]. Психосоціальний вплив на студентів-медиків у зонах конфлікту є глибоким і часто призводить до низки розладів психічного здоров'я, включаючи посттравматичний стресовий розлад, депресію та тривогу [17].

У вересні 2022 р. було оприлюднене опитування «Вища освіта в умовах війни очима студентів», проведене Info Sapiens на замовлення Школи політичної аналітики Національного університету «Кієво-Могилянська академія» [2]. Загальна вибірка склала 12 019 здобувачів із 30 ЗВО різних регіонів України. Деякі отримані результати: на питання «Зараз я частіше думаю про те, чи варто продовжувати навчання, ніж до початку повномасштабної війни» 17,80 % відповіли, що це повністю відповідає їхньому стану; на питання «Я частіше, ніж раніше, задумуюся над тим, чи правильну спеціальність я обрав / обрала» 15,58 % відповіли, що це повністю відповідає їхньому стану [2]. Це дає підстави замислитися над можливими подібними роздумами серед здобувачів-медиків, особливо з урахуванням того, що останніми роками серед іміджевих ознак професії лікаря на перший план все частіше виходить ризикованість.

З літературних джерел відомо, що існує взаємозв'язок між рівнем стресу та мотивацією до вивчення медичної науки [7], причому здобувачі з вищим рівнем стресу з більшою ймовірністю покидають університет або не починають працювати за фахом після його закінчення [14]. Втрата потенційних фахівців створює у віддаленому результаті проблему нестачі медиків, що є загрозливим з урахуванням ситуації в Україні. Тому моніторинг психоемоційного стану здобувачів та процесу набуття професійної ідентичності є необхідним складником педагогічного процесу.

Деякі приклади опитування здобувачів українських закладів вищої медичної освіти показують, що більшість із них розуміє необхідність продовжувати освітній процес в умовах воєнного часу, хоча зазначає, що їм складно зосередитися на навчанні [6]. Мотиваційно-емоційні аспекти вибору професії лікаря вступниками до ЗВО можуть бути різноманітними, у тому числі і примусом з боку родини та продовженням сімейної традиції [4]. Отже, те, чи є вибір професії самостійним, може впливати на стан здобувачів. Дослідники, які аналізують стан та потреби учасників освіти, вказують на важливість психологічної підтримки, оскільки здобувачі не тільки страждають від поточних обставин, але й стикаються з невизначеним майбутнім [13].

Автори цієї статті звернули увагу на першокурсників. Абітурієнти-2022, на яких могли негативно вплинути умови життя і навчання під час пандемії COVID-19 та хвилювання під час складання вступних іспитів, вже як здобувачі проходили адаптацію до нового закладу освіти, навчальних програм, колективу тощо на тлі воєнного стану.

Мета дослідження – з'ясувати психоемоційний стан здобувачів вищої медичної освіти 1-го року навчання Одеського національного медичного університету, які зробили свій професійний вибір у 2022 р. в умовах соціально-політичних зрушень, і проаналізувати вплив останніх на вибір професії, її імідж та бажання продовжувати навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні, як ніколи, на викладача покладається завдання не тільки навчати здобувачів-медиків, але й стабілізувати їхній психологічний стан [1] і допомагати набутти професійної ідентичності. З урахуванням соціально-педагогічного значення цієї проблеми авторами було проведено опитування здобувачів 1-го курсу в Одеському національному медичному університеті, щоб виявити усвідомленість вибору професії лікаря; визначити зміни у сприйнятті здобувачами іміджу своєї майбутньої справи; з'ясувати, з якими складнощами стикнулися здобувачі під час першого року навчання; надати рекомендації щодо активізації роботи ЗВО у напрямі конструювання іміджу лікаря у нових соціально-політичних умовах.

Дослідження проводилося у травні 2023 р. за допомогою анонімного опитування респондентів у вигляді анкети, створеної з використанням Google forms. Участь добровільно взяли здобувачі 1-го року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Медицина». Вибір першокурсників (2022–2023 н. р.) зумовлений і літературними джерелами про складність першого року навчання [16], і тим фактом, що вони робили свій професійний вибір саме в умовах воєнних дій, що розпочалися. Загальна кількість учасників – 176 осіб (N), з них 164 – віком 17–20 років, 3 – віком 16 років, 9 – віком 21 і більше років; 75,6 % жіночої статі (133 особи) та 24,4 % чоловічої статі (43 особи).

Опитування складалося з 3-х блоків. Перший блок «Питання щодо вибору та іміджу професії лікаря» (авторська анкета) був спрямований на з'ясування: усвідомленості вибору професії; змін у сприйнятті іміджу професії, бажанні стати лікарем та мотивації; чинників, що спонукали до вибору медичної спеціальності; задоволеності професією; труднощів, з якими стикалися здобувачі-медики першого курсу.

Другий блок «Шкала стресу, що відчувається (опитувальник PSS-10)» за Cohen S. et al. [9] містив десять питань, відповіді на які оцінювалися за 5-бальною шкалою від 0 (= «ніколи») до 4 (= «дуже часто»). Загальний бал у діапазоні від 0 до 40 дав змогу встановити рівень стресу.

Третій блок «Шкала тривоги та депресії (опитувальник PHQ-4)» за Kroenke K. et al. [12] містив 4 питання за чотирибальною шкалою від 0 (= «зовсім ні») до 3 (= «майже кожен день»). Зведений бал у діапазоні від 0 до 12 дозволив встановити наявність тривоги та депресії у комплексі.

Результати опитування щодо вибору та іміджу професії лікаря виявилися обнадійливими. Наприклад, 84,6 % (149 осіб) переважно задоволені обраною спеціальністю, лише 2,8 % (5 осіб) переважно незадоволені, 12,5 % (22 особам) було важко відповісти. Серед факторів задоволеності професією, як правило, значиться усвідомлений і самостійний її вибір. Щодо наявності усвідомленості вибору професії 68,8 % (121 особа) відповіли «так», 24,4 % (43 особи) – «скоріше так», 2,8 % (5 осіб) – «важко відповісти», 3,4 % (6 осіб) – «скоріше ні», 0,6 % (1 особа) – «ні».

Більшість респондентів не відчували тиску щодо вибору професії (58 % (102 особи) – «тиску не було»; 18,2 % (32 особи) – «тиску скоріше не було»), що підтверджує наявність самостійного й усвідомленого вибору медичного університету. Певній частині здобувачів (6,8 % (12 осіб)) було «важко відповісти», але помітна група опитаних (17,1 % (30 осіб)) відчувала, що «тиск був», і в основному це був тиск з боку родини. Останнє може негативно вплинути на подальшу кар'єру через брак внутрішньої мотивації удосконалюватися й досягати успіхів у професійній діяльності.

Серед позитивних моментів 1-го року навчання більшість респондентів найбільше запам'ятали знайомство з новим колективом – 53,4 % (94 особи), нові й цікаві медичні предмети – 29 % (51 особа), викладачів – 8,5 % (15 осіб), наукову роботу – 2,3 % (4 особи), інші назвали декілька з вищезазначених варіантів. Для майже половини респондентів – 48,3 % (85 осіб) – мотивація навчатися та досягати успіхів в академічних дисциплінах не змінилась, але от для 22,2 % (39 осіб) мотивація змінилась, і 29,5 % (52 особам) було важко відповісти.

Такі результати спонукають до вжиття заходів з боку ЗВО, тим більше що мотивація досягати успіхів в академічних дисциплінах може змінюватися вже під час навчання. Здобувачі (67 % (118 осіб)) зазначили труднощі, пов'язані з необхідністю опанування великої кількості матеріалу, окрім цього, зазначили, що стикаються з проблемами технічного обладнання і зв'язку; розчарувалися в обраній професії тільки дві особи (1,1 %). Вищезазначене показує, що існують певні складнощі в студентському житті, проте перший навчальний рік приніс також багато позитивного, що є важливим для збалансованого сприйняття навчання та професії, а також підставою для викладацького складу докладати подальших зусиль для урізноманітнення методик і навчального матеріалу.

Опитування проходило наприкінці першого року навчання, що дало змогу проаналізувати, чи відбулися зміни у бажанні стати лікарем. Здобувачі повідомили, що це бажання збільшилось і переважно збільшилось (57,9 % (102 осіб)), не змінилось (21,6 % (38 осіб)), переважно зменшилось (10,2 % (18 осіб)), але деяким було складно відповісти (10,2 % (18 осіб)). Можливо, зменшення можна пояснити умовами життя, невизначеністю майбутнього і онлайн-навчанням. На це, безумовно, має звернути увагу професорсько-викладацький склад і вжити необхідних заходів для підвищення мотивації.

Особливо цікавими для авторів були відповіді на декілька важливих соціально-педагогічних питань, серед яких – розуміння факту ризику виконання своїх професійних обов'язків (рис. 1).

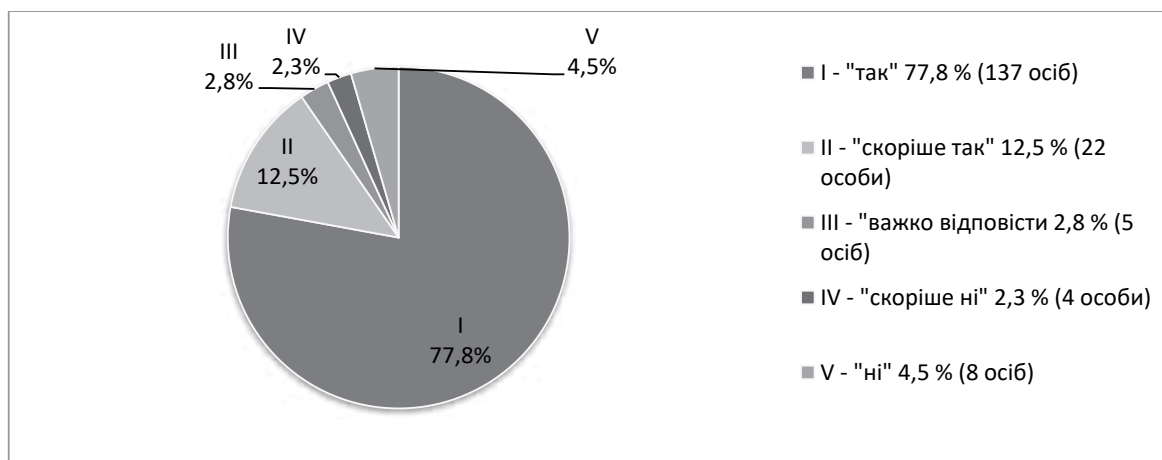

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на питання «Обираючи професію, чи брали ви до уваги, що виконання лікарем своїх професійних обов'язків стикається із загрозою його життю та здоров'ю (наприклад, контакт із хворими під час вірусних епідемій, участь у військових подіях тощо)?»

На питання «Чи викликає у вас тривогу розуміння можливості у майбутньому виконувати свої професійні обов'язки під час епідемії» здобувачі відповіли: тривоги немає – 43,8 % (77 осіб), скоріше немає – 29 % (51 особа), тривога є – 6,2 % (11 осіб), скоріше є – 13,6 % (24 особи), важко відповісти – 7,4 % (13 осіб). На питання «Чи викликає у вас тривогу розуміння можливості у майбутньому бути задіяними як медичний працівник під час військових дій?» дано такі відповіді: 16,5 % (29 осіб) – «так», 12,5 % (22 особи) – «скоріше так», 16,5 % (29 осіб) – «важко відповісти», 22,2 % (39 осіб) – «скоріше ні», 32,4 % (57 осіб) – «ні».

Відповіді на узагальнююче питання «Як змінилось ваше бажання стати лікарем з урахуванням можливих ризиків та загроз у професійній діяльності?» представлені на рис. 2.

Проведення опитування за «Шкалою стресу, що відчувається (опитувальник PSS-10)» за Cohen S. et al. [9] дало такі результати щодо рівня стресу серед здобувачів чоловічої та жіночої статі (рис. 3а, 3б):

Проведення опитування за «Шкалою тривоги та депресії (опитувальник PHQ-4)» за Kroenke K. et al. [12] дало такі результати щодо рівнів депресії та тривоги серед чоловіків та жінок (рис. 4а, 4б):

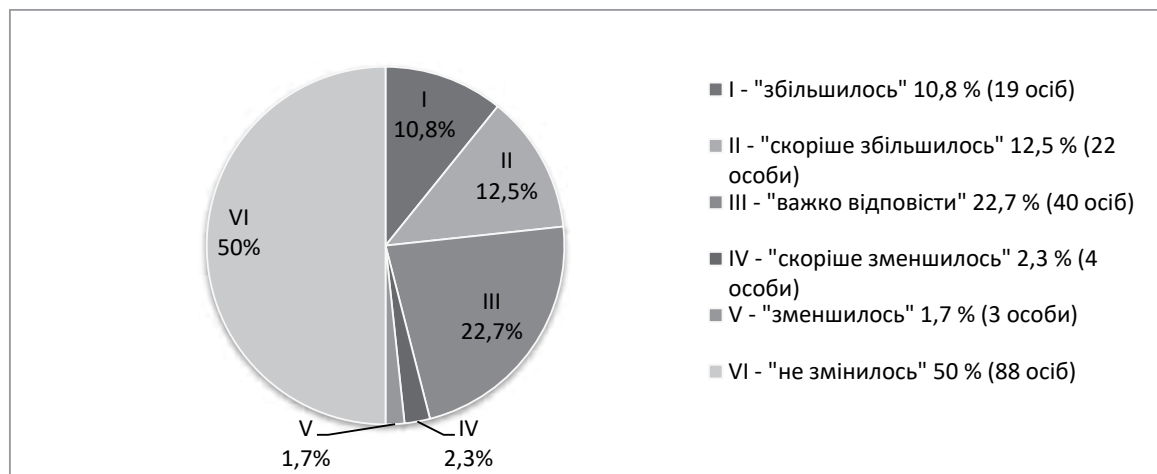

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на питання «Як змінилося ваше бажання стати лікарем з урахування можливих ризиків та загроз у професійній діяльності»

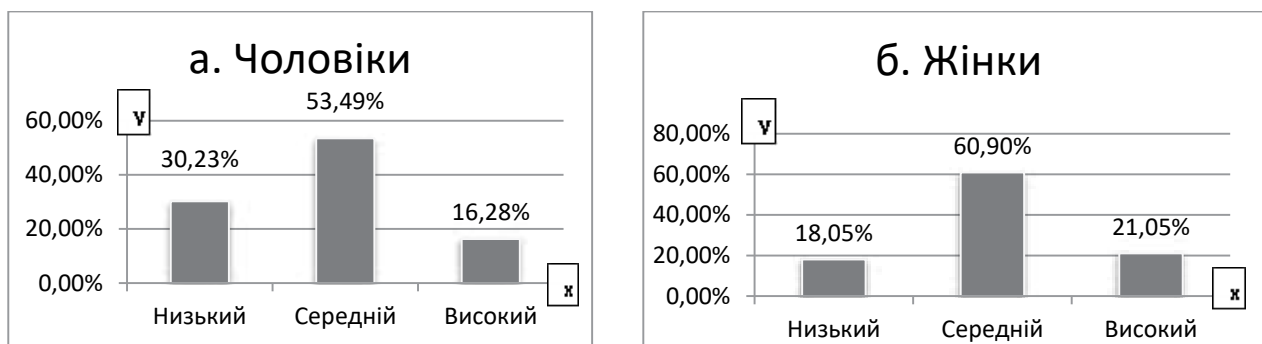

Рис. 3. Рівень стресу. Розподіл за результатами згідно з опитувальником PSS-10 серед чоловіків (середнє значення та середньоквадратичне відхилення для чоловіків: $16,535 \pm 6,3$) та жінок (середнє значення та середньоквадратичне відхилення для жінок: $20,23 \pm 6,1$); у – кількість респондентів у відсотках, х – рівень стресу

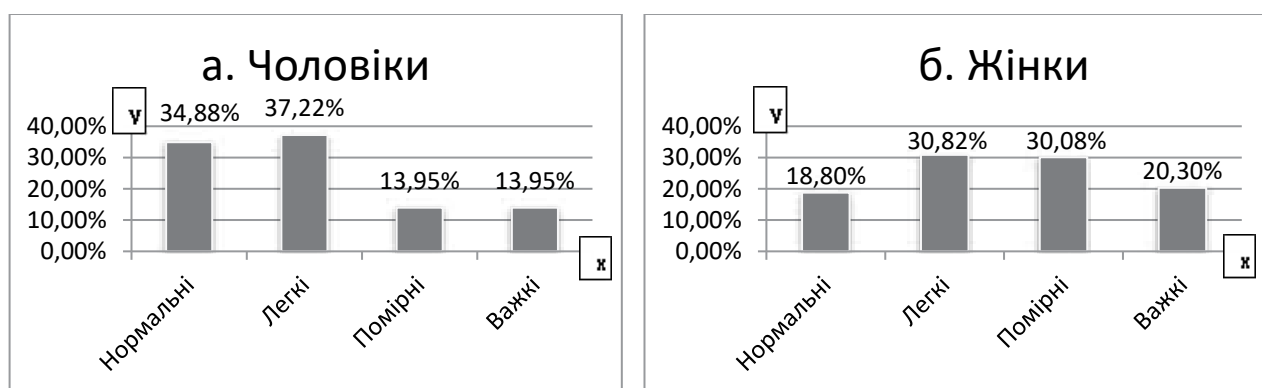

Рис. 4. Рівень депресії та тривоги. Розподіл за результатами згідно з опитувальником PHQ-4 серед чоловіків (середнє значення та середньоквадратичне відхилення для чоловіків: $4,3 \pm 2,8$) та жінок (середнє значення та середньоквадратичне відхилення: $5,7 \pm 2,7$); у – кількість респондентів у відсотках, х – рівні тривоги та депресії

Отримані відомості показують, що у більшості респондентів не викликає тривогу ймовірність виконання своїх професійних обов'язків під час епідемії чи війни, хоча 75,6 % опитаних – це представниці жіночої статі, серед яких у 1/5 фіксується високий рівень стресу, а у половини – підвищені показники рівня тривоги та депресії. 1/3 здобувачів чоловічої статі має помірні та високі рівні тривоги та депресії. Примітно, що на запитання, чи обрали б вони медицину, якби подавали документи до університету зараз (на момент опитування), 54 % відповіли «так», 25,6 % – «скоріше так», 11,9 % – «важко відповісти», 8,5 % відповіли «скоріше ні» та «ні». Отже, незва-

жаючи на усвідомлення ризиків у своїй майбутній професії, здобувачі-медики кардинально не змінюють свого бажання стати лікарями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вступ до ЗВО вимагає адаптації до нового колективу, значного навчального навантаження, а для деякого і переїзду до іншого міста. Це особливо складно в умовах соціально-політичних змін, які впливають на психоемоційний стан, а отже, і на інтерес до навчання. Проведене дослідження виявило високий відсоток здобувачів Одеського національного медичного університету, які у 2022 р. усвідомлено вибрали свою професію. Незважаючи на різні труднощі в навчанні і зростання рівня стресу, у більшості респондентів бажання стати лікарями зміцнилося, і вони залишаються задоволеними обраною спеціальністю й іміджем професії, а це, свою чергою, впливає на високий рівень вмотивованості.

Виявлення групи здобувачів, які втратили мотивацію навчатися та розчарувалися у своєму рішенні, має спонукати ЗВО до вжиття заходів, наприклад до розробки рекомендацій та методик покращення психоемоційного стану здобувачів з метою корекції можливих негативних впливів і змін професійних орієнтирів у майбутньому. Комплексний підхід з боку ЗВО може містити: організацію заходів у школах з метою ознайомлення з медичною професією; популяризацію особистого й усвідомленого вибору професії та неприпустимості тиску з боку оточення; вдосконалення навчальних програм та створення дружнього академічного середовища; моніторинг психологічного стану здобувачів; активізацію психологічної допомоги; організацію заходів для спілкування здобувачів із фахівцями практичної медицини.

На етапі навчання здобувачі-медики вже контактують із пацієнтами, проходять практику в лікарнях, а на старших курсах можуть працювати допоміжним медичним персоналом. Тому їхня мотивація, задоволеність вибраною професією та зацікавленість у здобутті знань формують їхній особистий імідж і впливають на їхній імідж як медичних фахівців. Саме тому подальші дослідження можуть бути спрямовані на моніторинг ставлення до навчання і професії з боку здобувачів усіх курсів, виявлення проблем у психоемоційному стані та навчанні. Здобувач-медик, який протягом університетських років відчуває допомогу у вирішенні складнощів на шляху формування себе як фахівця, з інтересом підвищує рівень компетенції, а отже, стає активним представником системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел

1. Боднар П. Я., Беденюк А. Д., Боднар Т. В., Боднар Л. П. Парадигма вищої медичної освіти в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття. *Академічні візії*. 2022. Вип. 14. С. 1–8. DOI: 10.5281/zenodo.7508256
2. «Вища освіта в умовах війни очима студентів». Опитування на замовлення Школи політичної аналітики НаУКМА. 9 вересня 2022 р. URL: <https://bit.ly/3L4LraE>
3. Гусакова І. В., Коновалов С. В., Хмель Л. Л. Депресія, тривога та стрес (за результатами тесту DASS-21) у студентів Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. *Вісник Вінницького національного медичного університету*. 2023. Т. 27. № 1. С. 17–21. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2023-27(1)-03
4. Захаров С. В., Русакова О. О., Смольянова О. В. Мотиваційно-емоційні аспекти вибору професії лікаря вступниками медичного закладу вищої освіти. *Медична освіта*. 2023. № 1. С. 35–41. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2023.1.13564
5. Левченко М., Феденько С., Форостян Ф. Особливості соціальної адаптації здобувачів вищої освіти до освітнього процесу в умовах воєнного стану. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 52. Т. 2. С. 185–192. DOI: 10.24919/2308-4863/52-2-28
6. Скрипник І. М., Приходько Н. П., Шапошник О. А. Медична освіта в умовах війни: досвід Полтавського державного медичного університету. *Медична освіта*. 2022. № 3. С. 60–64. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.3.13191
7. Alotiby A. The Correlation between Stress Levels among Undergraduate Medical Students and Their Motivation for Studying Medicine. *Education Research International*. 2022. Article ID 1605435. P. 1–5. DOI: 10.12669/pjms.39.5.7211.
8. The Prevalence and Associated Factors of Academic Stress among Medical Students of King Khalid University: An Analytical Cross-Sectional Study / Al-Shahrani M. M., Alasmri B. S., Al-Shahrani R. M. et al. *Healthcare*. 2023. № 11. P. 1–16. DOI: 10.3390/healthcare11142029.
9. Cohen S., Kamarck T., Mermelstein R. A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*. 1983. Vol. 24. № 4. P. 385–396. DOI: 10.2307/2136404.
10. Burnout, depression and anxiety among Swiss medical students – A network analysis / Ernst J., Jordan K.-D., Weilenmann S. et al. *Journal of Psychiatric Research*. 2021. Vol. 143. P. 196–201. DOI: 10.1016/j.jpsychires.2021.09.017
11. Iqbal S., Gupta, S., Venkatarao E. Stress, anxiety & depression among medical undergraduate students & their socio-demographic correlates. *Indian J Med Res*. 2015. Vol. 141. № 3. P. 354–357. DOI: 10.4103/0971-5916.156571.
12. Kroenke K., Spitzer R.L., Williams J.B., Löwe B. An ultra-brief screening scale for anxiety and depression: the PHQ–4. *Psychosomatics*. 2009. Vol. 50. № 6. P. 613–621. DOI: 10.1176/appi.psy.50.6.613.
13. Medical education in times of war: a mixed-methods needs analysis at Ukrainian medical schools / Mayer A., Yaremko O., Shchudrova T. et al. *BMC Medical Education*. 2023. Vol. 23. P. 1–12. DOI: 10.1186/s12909-023-04768-2.
14. The influence of excessive stress on medical students in the Czech Republic – national sample / Palička M., Rybář M., Mechurová B. et al. *BMC Med Educ*. 2023. Vol. 23. P. 1–9. DOI: 10.1186/s12909-023-04157-9.
15. Philip S., Molodynski A., Barklie L. et al. Psychological well-being and burnout amongst medical students in India: a report from a nationally accessible survey. *Middle East Curr Psychiatry*. 2021. Vol. 28. № 1. P. 1–6. DOI: 10.1186/s43045-021-00129-1.
16. Picton A., Greenfield Sh., Parry J. Why do students struggle in their first year of medical school? A qualitative study of student voices. *BMC Medical Education*. 2022. Vol. 22. P. 1–13. DOI: 10.1186/s12909-022-03158-4.

17. Takoutsing B. D., Gäma, M.-A., Puyana J. C., Bonilla-Escobar F. J. The Silent Casualties: War's Impact on Medical Students and Medical Education. *International Journal of Medical Students*. 2023. Vol. 11. № 4. P. 254–258. DOI:10.5195/ijms.2023.2476.

18. Prevalence of mental health problems among medical students in China: A meta-analysis / Zeng W., Chen R., Wang X. et al. *Medicine*. 2019. Vol. 98. № 18. DOI: 10.1097/MD.00000000000015337.

Uvarova O. O.

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Social Sciences
Odessa National Medical University
Odesa, Ukraine*

E-mail: uvarova@ukr.net

ORCID: 0000-0003-2274-4003

Nigretskul V. V.

*Student of the 4th year of the second (master's) level of higher education
Odessa National Medical University
Odesa, Ukraine*

E-mail: biohelium123@gmail.com

ORCID: 0009-0004-2897-1658

PSYCHO-EMOTIONAL STATE, CHOICE, AND IMAGE PERCEPTION OF THE PROFESSION AMONG STUDENTS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION IN THE 1ST YEAR OF STUDY UNDER THE CONDITIONS OF SOCIAL AND POLITICAL CHANGES

Abstract

The article presents the results of the study of the psycho-emotional state, circumstances, and awareness of the choice of profession by students of higher medical education in the 1st year of study at the Odesa National Medical University. The relevance of the work is determined by the living conditions of the population of Ukraine, which affected the physical and mental health of people and the quality of life. The purpose of the study is to find out the psycho-emotional state of first-year students (year of entry: 2022) who made their professional choice in the conditions of socio-political changes and to analyze the influence of the latter on the choice of profession, its image, and the desire to continue studying. In order to achieve the goal, a survey of students of the "Medicine" specialty was conducted using the author's questionnaire and questionnaires PSS-10 (Cohen S. et al., 1983) and PHQ-4 (Kroenke K. et al., 2009). The author's questionnaire about the choice and image of the doctor's profession allowed to obtain information about the awareness of the choice of profession; changes in the perception of the image of the profession, in the desire to become a doctor, and in motivation; factors that prompted the choice of a medical specialty; satisfaction with the profession; difficulties faced by students during the first year of study. Results of the PSS-10 and PHQ-4 questionnaires revealed a predominance of medium stress levels and the presence of moderate and high levels of depression and anxiety. It was established that, despite negative changes in the psycho-emotional state, students of higher medical education in the 1st year of study generally remain satisfied with the chosen specialty and the image of the profession. A high percentage of conscious choice of profession was noticed, and also that, despite various problems in education, the desire to become doctors has increased in the vast majority of respondents. The identification of a group of students who have lost motivation to study and are disappointed in their decision is a reason for higher education institution to intensify the work of psychological services and popularization activities on the topic of the doctor's image. It was concluded that the monitoring of the professional orientations of the students is important in the establishment of the pedagogical process in the institution of higher medical education.

Key words: *higher education, higher medical education, students of higher medical education, doctor's profession, choice of doctor's profession, image of a doctor, psycho-emotional state.*

References

1. Bodnar, P.Ya., Bedeniuk, A.D., Bodnar, T.V., & Bodnar, L.P. (2022). Paradyhma vyshchoi medychnoi osvity v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia [Paradigm of higher medical education in conditions of war and global challenges of the 21st century]. *Akademichni vizii*, 14, 1–8. DOI: 10.5281/zenodo.7508256 [in Ukrainian].

2. «Vyshcha osvita v umovakh viiny ochyma studentiv». Opytuvannia na zamovlennia Shkoly politychnoi analityky NaUKMA. 9 veresnia 2022 r. [«Higher education in the conditions of war through the eyes of students». September 9, 2022. Survey commissioned by the School of Political Analysis of the Ukrainian National Academy of Sciences]. Retrieved from: <https://bit.ly/3L4LraE> [in Ukrainian].

3. Husakova, I.V., Konovalov, S.V., & Khmel, L.L. (2023). Depresiiia, tryvoha ta stres (za rezultatamy testu DASS-21) u studentiv Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu im. M. I. Pyrohova [Depression, anxiety and stress (according to the results of the DASS-21 test) among students of Vinnytsia National Medical University named after M. I. Pirogov]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu*, 27(1), 17–21. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2023-27(1)-03 [in Ukrainian].

4. Zakharov, S.V., Rusakova, O.O., & Smolianova, O.V. (2023). Motyvatsiino-emotsiini aspekty vyboru profesii likaria vstupnykamy medychnoho zakladu vyshchoi osvity [Motivational and emotional aspects of the choice of a doctor profession by

entrants of a medical institution of higher education]. *Medychna osvita*, 1, 35–41. DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.1.13564 [in Ukrainian].

5. Levchenko, M., Fedenko, S., & Forostian, F. (2022). Osoblyvosti sotsialnoi adaptatsii zdobuvachiv vyshchoi osvity do osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of social adaptation of students of higher education to the educational process under martial law]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 52(2), 185–192. DOI: 10.24919/2308-4863/52-2-28 [in Ukrainian].

6. Skrypnyk, I.M., Prykhodko, N.P., & Shaposhnyk, O.A. (2022). Medychna osvita v umovakh viiny: dosvid Poltavskoho derzhavnogo medychnoho universytetu [Medical education in the conditions of war: the experience of the Poltava State Medical University]. *Medychna osvita*, 3, 60–64. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.3.13191 [in Ukrainian].

7. Alotiby, A. (2022). The Correlation between Stress Levels among Undergraduate Medical Students and Their Motivation for Studying Medicine. *Education Research International*. *Article ID 1605435*, 1-5. DOI: 10.12669/pjms.39.5.7211

8. Al-Shahrani, M.M., Alasmri, B.S., Al-Shahrani, R.M. et al. (2023) The Prevalence and Associated Factors of Academic Stress among Medical Students of King Khalid University: An Analytical Cross-Sectional Study. *Healthcare*, 11, 1-16. DOI: 10.3390/healthcare11142029.

9. Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385–396. DOI: 10.2307/2136404.

10. Ernst, J., Jordan K.-D., Weilenmann, S. et al. (2021). Burnout, depression and anxiety among Swiss medical students – A network analysis. *Journal of Psychiatric Research*, 143, 196–201. DOI: 10.1016/j.jpsychires.2021.09.017.

11. Iqbal, S., Gupta, S., & Venkatarao E. (2015). Stress, anxiety & depression among medical undergraduate students & their socio-demographic correlates. *Indian J Med Res*, 141(3), 354–357. DOI: 10.4103/0971-5916.156571.

12. Kroenke, K., Spitzer, R.L., Williams, J.B., Löwe, B. (2009). An ultra-brief screening scale for anxiety and depression: the PHQ-4. *Psychosomatics*, 50(6), 613–621. DOI: 10.1176/appi.psy.50.6.613.

13. Mayer A., Yaremko O., Shchudrova T. et al. (2023). Medical education in times of war: a mixed-methods needs analysis at Ukrainian medical schools. *BMC Medical Education*, 23, 1-12. DOI: 10.1186/s12909-023-04768-2.

14. Palička, M., Rybář, M., Mechúrová, B. et al. (2023). The influence of excessive stress on medical students in the Czech Republic – national sample. *BMC Medical Education*, 23, 1–9. DOI: 10.1186/s12909-023-04157-9.

15. Philip, S., Molodynski, A., Barklie, L. et al. (2021). Psychological well-being and burnout amongst medical students in India: a report from a nationally accessible survey. *Middle East Curr Psychiatry*, 28(1), 1–6. DOI: 10.1186/s43045-021-00129-1.

16. Picton, A., Greenfield, Sh., & Parry, J. (2022). Why do students struggle in their first year of medical school? A qualitative study of student voices. *BMC Medical Education*, 22, 1–13. DOI: 10.1186/s12909-022-03158-4.

17. Takoutsing, B. D., Găman, M.-A., Puyana, J. C., & Bonilla-Escobar, F. J. (2023). The Silent Casualties: War's Impact on Medical Students and Medical Education. *International Journal of Medical Students*, 11(4), 254–258. DOI:10.5195/ijms.2023.2476.

18. Zeng W., Chen R., Wang X. et al. (2019). Prevalence of mental health problems among medical students in China: A meta-analysis. *Medicine*, 98(18). DOI: 10.1097/MD.00000000000015337.